

Kıbrıs'ta Çözüm Planlarına Göre Kolluk Kuvvetleri ve Özellikleri

*Law Enforcement Officers and Their Characteristics According To
Plans of Resolution in Cyprus*

Soyalp Tamçelik¹

Özet

Bu araştırmada, Kıbrıs'ta çözüm plânlarına göre kurulmak istenen kolluk kuvvetlerinin yapısı ve özellikleri ele alınmıştır. Bundan hareketle araştırmanın temel amacı, Kıbrıs'ta taraflar arasında cereyan eden görüşmelerde kolluk kuvvetlerinin nasıl kurulacağını ve hangi yetkilere göre çalışacağını göstermektir.

Aslında güvenlik olgusu, Kıbrıs'taki toplumların temel ihtiyaçlarından birisidir. Ancak Kıbrıs'ta yeni kurulacak sistemde güvenlik kuvvetleri ile sivil toplum ilişkilerinin yeniden ve demokratik bir tarzda düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Hele iç güvenliğin, dolayısıyla da kolluk kuvvetlerinin, sivil yönetime kendi özerkliği içerisinde devredilmesi, demokratikleşmenin en önemli unsurlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden federal polis kanunu, Federal Cumhuriyetin sorumluluğu altında olmalıdır. Özellikle federal polis teşkilâtı, devletin iç güvenliğini sağlamanın yanı sıra kara ve deniz sınırlarının da korunmasında yetkili olacaktır. Bundan dolayıdır ki polis teşkilâtının kuruluşu, işleyişi ve sorumlulukları ile ilgili bütün ayrıntılar yasa ile belirlenmesi gerekecektir.

Aslında bu kanunun önemi, Federal Cumhuriyetin genel güvenlik hususlarıyla ilgili olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü yaşanması muhtemel olan uyuşturucu, silah ve insan kaçakçılığı, gümrük vergisi ile diğer harçların ödenmeden ülkeye sokulacak kalitesiz malların vb. şeylerin ortaya koyacağı sıkıntılar, Kıbrıs için ağır yük teşkil edecektir. Bu yük, ancak polis kanununun sıkı bir şekilde uygulanmasıyla bertaraf edilebilecektir. Dolayısıyla bu teşkilâtın, görevini demokratik ilkeler içinde ifa edebilmesi için federal yürütme erkinin sorumluluğu altında çalışması şarttır. Ancak bunun için de modern teçhizat, bina, araç-gereç ve ödenek sağlanması gerekecektir.

Bu gerçekten hareketle araştırma, üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 1960 rejimine göre kurulan kolluk kuvvetleri ele alınıp değerlendirilmiştir. İkinci bölümde kolluk kuvvetlerinin Gali Plânı'na göre incelemesi yapılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise Annan Plânı'na göre kolluk kuvvetlerinin oluşumu, yetkileri ve görevleri belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs - Kolluk Kuvvetleri – Polis – Güvenlik – Güç - Saldırı.

Abstract

In this research, the structure of law enforcement officers and their characteristics attempted to be established in Cyprus according to plans of resolution have been addressed. Therefore, the primary

¹ Doç. Dr; Gazi Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü – Ankara.

goal of this research is to display how law enforcement officers could be established and on what authorities their tasks will be based on during the talks held between the parties in Cyprus.

Actually, the phenomenon of security is one of the basic necessities of the communities in Cyprus. However, it is crucial that in the new system which will be created in Cyprus, law enforcement officers and relations of civil society will be reorganized in a democratic manner. Above all, internal security and in effect, law enforcement officers, being passed on to civil society within their own sovereignty, emerges as one of the most significant elements of democratization. Therefore, the federal police law must be under the responsibility of the Federal Republic. In particular, the federal police organization will not only be responsible for the internal security of the state, but will also have authority in the protection of maritime borders. It is for this reason that all details concerning the establishment, operation and responsibilities of the police organization must be determined by law.

Essentially, this law is significant due to being related to the general security issues of the Federal Republic, because the hardships that could arise from the likely incidents of drugs, arms and human smuggling, along with entering into the country of products of poor quality etc. without paying any customs duty or other fees will constitute a heavy burden on Cyprus. It will only be possible to dispose of this burden through the strict enforcement of the police law. Therefore, in order for this organization to be able to perform its duty within principles of democracy, it must operate within the responsibility of the federal executive power. However, modern equipment, buildings, facilities and funds will also be necessary for this to take place.

Based on this reality, the research is composed of three main sections. The first section has dealt with and assessed the law enforcement officers established according to the 1960 regime. In the second section, the law enforcement officers have been examined according to the Gali Plan. In the third and last section, the development, privileges and duties of the law enforcement officers have been expressed based on the Annan Plan.

Keywords: Cyprus - Law Enforcement – Police – Security – Power - Attack.

Giriş:

Kıbrıs'ta kolluk kuvvetlerinin veya polis güçlerinin, demokrasi skalasında hangi ölçüde bulunduğu veya hangi ölçüde bulunması gerektiği, taraflar arasında her zaman için tartışma konusu olmuştur. Çünkü Kıbrıs'ta dış tehlikelere karşı *ordunun*, iç düzenin sağlanması için de *polis*in, silah tekeli elinde bulundurması, demokrasinin yaşaması için onların varlığını gerekli kılmakla birlikte, esasında demokrasiyi *lağvetmesiyle* veya *kesintiye* uğratmasıyla da tartışma konusu olmuştur.

Gerçek şu ki gelişmiş demokrasilerde sivil siyasetçiler, hem *hukuken*, hem de *fiilen* ordunun üstündedirler. Dolayısıyla *kolluk kuvvetleri*, siyasî karar alma mekanizmalarının içinde olabildiğince az bulunmaktadırlar. Özellikle Batı demokrasilerinde sivil siyasetçinin üstünlüğü, Soğuk Savaş sonrası dönemde giderek arttığı da gözlemlenmiştir.

Demokratik olarak yeterince gelişmemiş ülkelerde veya toplumlarda ise *kolluk kuvvetleri*, danışma kurullarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak karar alma mekanizmasının içinde bulunmaktadırlar. Bu tip ülkelerdeki ortak özellik, *ordunun* veya *kolluk kuvvetlerinin*, ülke içindeki kurumlar arasında en ileri teknolojiye sahip ve modern dünyaya en yakın olan kurum olmasıdır. Aslında Kıbrıs'ta 1963-1974 arasında olduğu gibi, genellikle iç karışıklıkların artması, sivil yönetimin meşruluğunu kaybetmesi veya silahlı güçlerle hükümet arasındaki ihtilafın artması gibi sebepler, siyasete müdahale için bir gerekçe olmuştur. Ancak Kıbrıs'ta Rum polisinin, kendi toplumunun elitlerinin ve idarecilerinin çıkarlarına veya isteklerine göre hareket etmesi ve bu sürece sessiz kalması hiç de doğru bir yaklaşım değildir. Aslında Aristo'nun '*muhafızlardan kim muhafaza edecek?*' sorusu, bu kaygının çok eskilere dayandığını ve Kıbrıs'ta da halen geçerli olduğunu göstermektedir.

Gerçi Kıbrıs'ta kolluk gücünün, demokrasinin sağladığı hak ve özgürlükleri kısıtlayamaması veya gerektiği zaman yargıya hesap verebilmesi, adadaki demokratik düşünürlerin veya elitlerin ortak tavır almasına neden olmuştur. Ancak bunun *nasıl* ve *ne kadar* yapılması gerektiği sorusuna verilen cevap belirsizdir. İşte bu makalede araştırılan temel konu, Kıbrıs'ta kurulmak istenen yeni düzende kolluk kuvvetlerinin nasıl ve ne şekilde kurulacağını, yetkilerinin ne olacağını ve kontrol edilebilir/denetlenebilir özelliğinin nasıl tesis edileceğini irdelemektir. Bunun için de bugüne kadar ortaya çıkan bütün çözüm plânlarını, Türk ve Rum tezleri ile birlikte karşılaştırmalı analizi yapılması şart olmuştur. Ancak bununla ilgili olarak 1960 Anayasası'nın uygulanabilirlik özelliği ile gerçeklik ilkelerinin mukayesesi gerekmiştir. Özellikle Kıbrıs'ta ortaya çıkan bu problematik incelendiği zaman görülmüştür ki, her ne şartta olursa olsun Kıbrıs'ta kurulacak yeni sistemin yaşayabilmesi için her iki tarafın da *istekli*, *azimli*, *hoşgörülü* ve *yapıcı* olma zorunluluğunun olması gerektiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu araştırmada tarafların azmi, isteği veya hoşgörüyü gösterip göstermeyeceğine cevap aranmaya çalışılmıştır. Hiç kuşku yok ki bunu, tarafların *tutumlarından*, *demeçlerinden*, *algulamalarından*, *kararlarından* ve *önerilerinden* anlamak en gerçekçi yol olarak görülmüştür.

Aslında bununla ilgili olarak bakıldığı zaman, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, siyasal şiddetle ilgili sicilinin *bozuk* veya *kabarık* olduğunu söylemek mümkündür. Hatta kolluk kuvvetlerinin Kıbrıslı Türklere karşı *'denetimsiz'* ve *'kontROLSÜZ güç kullanımının'* uygulanması, sıradan hadiselerden birisi olarak kayda geçmiştir. Ancak 1960 öncesinde ve 1963 sonrasında, adanın dört bir yanında yaşanan şiddet olayları, faili meçhul cinayetler ve buna dair baskılar, Kıbrıs'ta toplumsal, siyasal ve ekonomik yapıyı temelinden sarmıştır (Stegenga, 1968:61-66; Patrick, 1976:42). Gerçi adadaki bu yapısal bozukluk, toplumların tüm katmanlarına nüfuz etmiş ve akabinde toplumsal çatışmaya neden olmuştur. Ancak şunu ifade etmek gerekir ki adada yaşanan pek çok şiddet olayı, genel itibarıyla *kolluk kuvvetlerinin* eseri olduğu görülmüştür.

Esasında Kıbrıs'ta, şiddet olgusunun her dönem kendine özgü dinamikleri olduğu kabul edilse bile, "*siyasal şiddete* süreklilik kazandıran, dahası şiddeti ve onun farklı türevlerini devlet katında *'vazgeçilmez'* kılan nedir sorusu, akılları kurcalayan bir soru olarak ortaya çıkmaktadır. Aslında soruyu bir başka şekilde de sormak mümkündür. Örneğin Kıbrıs'ta bireyi şiddete meyil ettiren veya onu şiddet faaliyetine aracı kılarak iktidarla *'suç ortağı'* hâline getiren mekanizmanın nasıl çalıştığına iyi bakmak lazımdır. Gerçek şu ki bu sorunun cevabını, Kıbrıs'ta yaşanan siyasal alanın kendine özgü dinamiklerinde aramak gerekmektedir. Çünkü Kıbrıs'taki şiddet olgusunu, şiddetin kendisinden yola çıkarak açıklamak, bir anlamda onu oluşturan sosyo-tarihsel ve sosyo-ekonomik koşulları göz ardı etmek anlamına gelir ki, bu da sorunun bütününe görmemize engel olmaktadır.

Öyleyse Kıbrıs'ta, *'devlet zoru'* ile *'siyasal şiddet'* kavramları arasındaki sosyolojik ilişkiyi ortaya koymak, ardından da *'kolluk kuvvetlerinin'* bir araç olarak kullanılma sorununun iç yüzünü soruşturmak gerekecektir.

Aslında Alman düşünür *Carl Schmitt*'in devlet aygıtının yurttaşla olan aslî ilişkisini gayet samimi bir biçimde ifşa ettiği "*protego ergo obligo*"su (*koruyorum, o halde zorluyorum*) (Schmitt, 2007:52), 1960 sonrası Kıbrıs tarihinin büyük bölümüne damgasını vuran *'zor'* ve *'şiddet olgusunun'* temelini yansıtmaktadır. Dolayısıyla adadaki iktidar yapılarının *sonucu* ya da onlara verilen *karşılık* şeklinde tecessüm eden farklı şiddet repertuarı, Kıbrıs'ın siyasal tarihinin son 50 yıllık bölümünü tahlil etmek açısından anahtar rol üstlendiği görülmüştür.

Tam da bu noktada, Kıbrıs'ta yaşanan *siyasal şiddet* ilişkin özgün biçimlendirmelerin daha iyi anlaşılabilmesi için tarihsel sosyolojinin önde gelen isimlerinden *Charles Tilly*'nin önerdiği ayrıma başvurulmasında fayda vardır. Aksi takdirde Kıbrıs'ta, *devlet zorunun* tezahürü olan fiziksel şiddet veya devlet aygıtına eklenen paramiliter yapılanmaların etkinlikleri ile devleti tehdit eden siyasal eylemleri aynı kefeye koyma yanlılığına düşülecektir.

Tilly, '*Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu*' adlı kitabında devlet aygıtının kullandığı '*zor/coercion*' ile devleti hedef alan '*şiddet*' arasında, her ne kadar birbirinin içine geçmiş kavramlar olsa da normatif bir ayrıma gidilmesi gerektiğini savunmuştur (Tilly, 2001:18-19). Bundan hareketle Kıbrıs'ta uygulanagelen *zor*, devletin kendi otoritesini dayatmak ve egemenlik mekanizmalarının idamesini sağlamak için uyguladığı bir *şiddet* formu olarak görülmüştür (Tilly, 2001:32). Diğeri ise söz konusu mekanizmaların reddine dayalı olarak toplum katında somutlaşan, toplumun marjlarından gelen bir şiddet biçimi şeklinde tanımlanmıştır.

Bu ayırım, Kıbrıs'taki siyasal hayata uygulandığı takdirde, *zor kavramı*, adadaki siyasal hayatın oluşumu açısından, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devlet aktörlerinin sürekli olarak başvurduğu bir iktidar kurma ve meşruiyetini onaylatma stratejisinin ayrılmaz bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Zira Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren adanın idarî, iktisadî, hukukî vs. gibi bütün düzenin '*organik*' ve '*entegre*' bir bütün içerisindeki tesisi, bu bütünlüğün stratejik olarak katı bir ulus-merkezcilikle özdeş sayılması, etnik ve ideolojik ayrılıkları düzleştirebilecek bir örgütsel formun egemen kılınmaması; belki de en önemlisi devletin kurucu kimliğini tanımlayan Türk ve Rum ulusal kimliğinin kutsallaştırılması söz konusuyken, Kıbrıs'ta kurulan sistemin yaşamasını beklemek ciddi bir hatadır. Çünkü bütün bu etkenler, Kıbrıs'taki mevcut *siyasal şiddetin* parametrelerini oluşturmaktadırlar. Bu yüzden Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki *otoriter yapı*, başından itibaren *zoru* tekelleştirmeyi tercih etmiş, kolluk kuvvetlerini ayrılıkçı Rumlarla mücehhez kılmış ve meşruluğu keyfilik saymıştır. Dolayısıyla Kıbrıs'ta yeni kurulmak isten sistemde kolluk kuvvetlerinin bu keyfilikten soyutlanması şart gibi görünmektedir.

Tilly'nin ayırımının diğeri yanında ise gündelik hayatın içinde palazlanan, toplumun marjlarından devlete yönelen veya tam tersi bu yapıya düşman olan, kimi zaman da toplumun değişik katmanları arasında olası gerilimlerde '*linç kültürüne*' neden olan '*toplumsal şiddet*' kavramından söz edilmektedir (Tilly, 2001:68). Ancak bu iki şiddet formu, Kıbrıs için birbirinden ayrı tutulsa bile, her iki kavram da birbirinin *nedeni* ve *koşuludur*. Dolayısıyla Kıbrıs'taki yeni düzenin kurulmasında kolluk kuvvetlerinin *nedensellik* ve *koşulluk* ilişkisini iyi tasarlamak gerekmektedir.

Bu gerçekten hareketle Kıbrıs'ta *zor* ve *siyasal şiddet*, birbiriyle sosyolojik bir devamlılık ilişkisine girdiği görülmüştür. Aslında bunlar Kıbrıs'taki siyasal hayatın açıklayıcı değişkenleridir. Bundan ötürü Kıbrıs'taki '*kolluk kuvvetlerinin*' şiddet kullanımına yatkın olması, başka türlü izah edilmesi mümkün gibi görünmemektedir. Gerçekten bu soru, bir başka tartışmanın da ana noktasını oluşturmaktadır.

Özellikle kurulmak istenen yeni sistemde, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde olduğu gibi, devlet aygıtı, mikro-iktidar ilişkileri içerisindeki yandaşlarıyla, bizzat yurttaşlar üzerinde uyguladığı *fiziksel şiddet* tekelinesi, kimi zaman *pervasızca*, kimi zaman da *sinsice* sürdürmekte olması, yeni rejiminin başarıya ulaşmasını engelleyecektir.

Aslında 1960 rejimiyle Kıbrıs'ta organize edilmiş ve sistematikleştirilmiş *devlet şiddeti*, devlet adına hareket eden yöneticilerin, hukuk veya hukuk dışı pratikler aracılığıyla salt '*güvenlik*' adına şiddet uyguladıkları bir *şiddet formu* getirmişlerdir. Ne kadar ilginçtir ki bu form, Kıbrıs'taki toplumsal parçalanma sürecini tetiklediği ve ayrılığın temelini attığı görülmemiştir. Esasında bu bile Kıbrıs'ta yaşanan toplumsal şiddeti yeniden üretip, sisteme dahil ettiği görüşünü desteklemektedir.

Ne var ki yeniden üretimin ana manivelalarından birisi, belki de en önemlisi, görevi *güvenliği* tesis etmekten çok, toplumsal denetimi sağlamak olan '*kolluk kuvvetleridir*'. Bu bağlamda *zorun* aracı olarak kullanıldığı '*kolluk kuvvetlerinin*' faaliyetleri, Kıbrıs'ı kısılcasına alan ve kendisini yeniden üreten şiddet sarmalının '*dolaysız bir yansıması*' olarak değerlendirilebileceği ortadadır.

Gerçi yukarıda ifade edilen şiddet sarmalı, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin salt siyasal alanının tarihsel arka plânını veya toplumlararası çatışma gerekçesini tam olarak açıklamaktan uzaktır. Özellikle Kıbrıs'ta yaşanan her şeyi, bu yöneme veya devlet pratiğine bağlamak da doğru değildir. Kıbrıs'taki kolluk kuvvetlerinin ve siyasal şiddetin bağlantısına ilişkin olarak 1959-1960 Antlaşmalarına (Heinze, 1987:35-36), Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'na, 1974 müdahalesine, BM aracılığına ve çözüm plânlarına referans yapılması gerektiği aşikâr ise de şiddeti '*olağan*' kılan mekanizmanın (The Almanac of Cyprus 1991, 1992:42), aslında toplumların kendi içindeki ideolojik söylemlerinden ve toplumsal hafızalarından kaynaklandığını da teslim etmek gerekmektedir.

Bundan ötürü Kıbrıs'ta *zorun meşruluğunu* ve *siyasal şiddetin sürekliliğini* bozacak birtakım çözümlerlerin ve buna dayalı önerilerin gündeme getirilmesi şarttır. Bunlar sırasıyla farklı etnik ve kimlik gruplarına karşı uygulanan kurumsal ayrımcılığa karşı çıkmaya, demokrasi açısından sicili zayıf modern Kıbrıs tarihiyle yüzleşmeye, hukuk devletinin çağdaş standartlarını sağlamaya, demokratik kuvvetlerin hegemonyasını kurmaya, hür düşüncüyü kanaat teknisyenlerinin tekelinden kurtarmaya çalışarak, yeni bir düzen kurulabilecektir. Yoksa giderek aşınan '*kamu vicdanı*', Kıbrıs'ta olduğu gibi sadece nostaljik bir nosyona dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.

Bu araştırmada uygulanan yöntem konusuna gelince, konu daha çok *rasyonalist* bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Ancak bu araştırmada, esas itibarıyla *süreç analizine* dair bir yöntem uygulanmıştır. Dolayısıyla geleneksel hadise naklinin yerine, daha çok analitik tarih ikame edilmeye çalışılmıştır. Bu yöntemle, Kıbrıs'ta *kolluk kuvvetlerinin* ortaya koyduğu şiddet argümanlarını, toplumlararası çatışmanın ana unsurlarını ve iç güvenlik algılamalarını daha iyi gösterecek ve ileride kurulması düşünülen yeni sistemde kolluk kuvvetlerinin fonksiyonel özelliklerinin nasıl olması gerektiği tartışılacaktır.

1. 1960 Rejimine Göre Kolluk Kuvvetleri:

Devlet, korunma ihtiyacından doğan bir müessese olduğuna göre bu amaca ulaşabilmek için her türlü usul ve araçların, önce o devletin elinde olması gerekmektedir. Peki, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bu amacı gerçekleştirebilmek için hangi araçları kullanacaktır? Aslında bu önemli bir sorudur.

Bu sorudan hareketle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin elinde bunu gerçekleştirecek ve koruma görevini yapabilecek bir kuvvetin olmasını zorunlu kılmaktadır. Bunun için de kamu düzenini koruyabilmek ve asayiş sağlayabilmek için 1960 rejiminin elinde, güçlü bir *kolluk kuvvetinin* bulunması şarttır. Aslında adadaki ayrılıkçı güçlerden gelecek saldırılara karşı koyabilmek için polis gücünün, kuvvet kullanacak güce ihtiyacı vardır.

İşte, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin var oluş nedenlerindeki bu özellik, yani kamu düzenini koruma ve güvenliği sağlama görevi, devleti *kuvvet* kullanmak zorunda bırakmıştır. Aslında Kıbrıs Cumhuriyeti, devlete özgü ve onu öteki müesseselerinden ayıran özelliklerinden birisi de '*kuvvet kullanmasını*' (Lipson, 1978:80) gerektiren basit, ama temel bir gerçeğe dayanmasıdır.

Gerçi 1960 rejimi, yeni kurulan devletin amaçlarını koruyabilmek, düzeni temin edebilmek ve adaleti sağlayabilmek için, hükümetin elindeki *kuvvet*, *iktidar* ya da *otorite araçlarını* kullanmaya sevk etmiştir. Bir başka deyişle bu amaçların, otoriteye matuf araçlar şekline dönüştüğü görülmüştür. Aslında bu tespit, kısmen doğrudur. Çünkü 1960 rejiminde öyle araçlar vardır ki, bunların hiçbiri amaç dahi değildir. Hatta 1960 rejiminde öyle araçlar vardır ki, bu amaçların hiç birini haklı gösteremez. Aslında bunun tersi de doğrudur. Çünkü Kıbrıs'taki toplumlar, kullanılan yöntem ile usuller üzerinde ahlâk yargılarına varmaktan kendilerini kurtaramazlar. Hatta bunu temine çalışan araçlar, amaçları dahi engelliyebilmektedirler. Özellikle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devlet yönetimi altında, bunun çok geniş anlamları vardır. Belki de 1960 rejiminin kullanmak zorunda olduğu *araçların* niteliği, amaçlarının niteliği ile doğru orantılı değildir. Belki de bu durum, devletin meşruiyetine hâlel getiren en ciddi etkenlerden birisi olarak gösterilebilir.

Hâl böyle olunca iki unsurun 1960 rejiminde öne çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan biri, Rumların devlet aygıtına matuf kuvveti tekeline tutmak istemesi (Ertekün, 1984:13-14), diğeri de hükümet işlerini görecekt olan temsilcilerin veya yöneticilerin ayrılıkçı ideoloji taraftarlarından seçmeye çalışmalarıdır. Bu iki unsur birleşince, gerçekte devlete ait kuvvet tekeli, Rum yöneticilerin eline geçmiştir (Ertekün, 1984:14). Böyle olunca toplumun geri kalan kısmı, ayrılıkçı Rum yöneticilerin insafına terkedilmiş ya da onların insafına bırakıldığı görülmüştür.² Aslında Kıbrıs'ta *zorlama* ya da *baskı* araçları, ayrılıkçı Rum yöneticilerin tekeline geçtiği söylenebilir.³

Ne var ki Kıbrıs'ta *koruma*, kuvvete karşı kuvvet kullanmakla sağlanabildiği için 1960 rejiminde kendi korunmasını müesseseleştirmiş ve bununla ilgili yasal düzenlemeler yapılmış devlet, daha sonra ciddi sıkıntılar çekmeye başlamıştır. Hâl böyle olsa da eşyanın tabiatı gereği Kıbrıs'taki yöneticilerin eline, maddî *zorlama araçları* gibi araçlar, vermemezlik edilemezdi. Peki, bu durumda, Kıbrıs'taki yöneticilere toplum ve sistem adına kullanılmak üzere verilmiş olan bu *kuvvetin*, karşı ciddi bir topluma kullanılmaması nasıl sağlanabilecektir? Dolayısıyla bu soru, bugün bile cevaplanması gereken bir soru olarak karşımızda durmaktadır.

Aslında kuvvet, *ateş gibidir* ve kuvvetin egemenliği tehlikelidir (Lipson, 1978:92-93). Çünkü bir kez elden çıktı mı, 1963, 1964, 1967 ve 1974 olaylarında olduğu gibi çok yıkıcı olabilmektedir.

Bundan hareketle Kıbrıs'ta modern tarzda oluşan kolluk kuvvetlerine bakılacak olursa, İngiliz döneminin son evresinden hareketle değerlendirme yapmak daha doğru olacaktır. Çünkü 1950-1960 arası dönemde, Kıbrıs'taki İngiliz sömürge yönetiminin, kendi

² Bununla ilgili olarak Kıbrıs Rum kesiminde yayımlanan ve etnik milliyetçiliği savunan Mahi gazetesinde ilginç bir tespit yapılmıştır. Gazete göre "1960'lı yıllarda, yine Yunanistan'ın tavsiyeleriyle Anayasa'yı düzenleyen ve Türklerin 1960'ta elde ettiği hakları ortadan kaldıran önerilerde bulunduk. Ardından bu önerilerimizin, anarşiye dönüşmesini beklemeye başladık. Böylece ayrılık ve taksim için yeşil ışık yakmış olduk." Konuyla ilgili olarak bkz... "Kıbrıs Olaylarına Bakmak Gerek", Mahi Gazetesi, 18 Ekim 1994, No: 4287, s. 6-7; "Rum Basın Bülteni", Türk Ajansı Kıbrıs Arşivi, 18 Ekim 1994, s. 6-7.

³ Bununla ilgili olarak bkz... "Klerides'in Yazısı", Alithia Gazetesi, 3 Mayıs 1992, No: 218, s. 1; "Rum Basın Bülteni", Türk Ajansı Kıbrıs Arşivi, 3 Mayıs 1992, s. 1.

polis gücünün ezici çoğunluğu Kıbrıslı Türklerden oluşmaktadır (An, 1996:55; Hasgüler, 1998:34). Aslında bu durum, bilinçli bir tercihten başka bir şey değildir.

1956 yılının ortalarından itibaren Rum milliyetçileri arasında gerçekleşmesi pek mümkün olmadığına inanılan Türk-İngiliz işbirliğinde yeni bir boyut kazanmıştır. Kazanılan bu boyutla Türklerden oluşturulan ‘Yardımcı Polis’⁴ kuvvetleri, EOKA’ya karşı girişilen operasyonlarda ve iç güvenlikle ilgili diğer alanlarda kullanılmaya başlanmıştır (Salih, 1978:9). Ayrıca *seferî yedek polis*⁵ kadrolarında hiçbir Rum bulunmazken, bu kadroda 256 Türk personel çalışması dikkat çekicidir (An, 1998:146). *Yardımcı polis* olarak görev yapan 56 Rum’a karşılık ise 1281 Türk personel çalışmaktadır. O dönemin sömürge müsteşarı olan John Reddaway, 1958 yılında *yardımcı polis* olan Rumların sayısını 70, Türklerinkini ise 1700 olarak vermektedir. *Seferî yedek polis* gücünde ise hiçbir Rum bulunmadığını, buna karşın 542 Türk’ün görev yaptığını da belirtmektedir (Reddaway, 1986:19-21; Pantelli, 1984:303; An, 1996:93-94). Aslında Kıbrıslı Türklerin polislik mesleğine bu kadar çok uyum sağlamasının diğer bir nedeni de üç yüz yıllık Osmanlı döneminde kamu yaşamındaki sürekliliğe ve memur kültürüne hakim olmasıdır.

Ne var ki Kıbrıs Cumhuriyeti dönemine gelindiğinde farklı bir durumla karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin yapısını oluşturan 11 Şubat 1959 tarihli Zürih Antlaşması’nın temel esaslarından olan dokuzuncu maddesinde *vetoya* tâbi güvenlik meseleleri şu şekilde dile getirilmiştir:

1. Kolluk kuvvetlerinde kadro atamaları ve terfileri
2. Bu kuvvetlerin dağılacağı ve konuşlandırılacağı bölgeler
3. İstisnâî önlemler ve sıkıyönetim
4. Polis yasaları⁶

Ne var ki bütün istisnâî önlem ve kararlar *vetoya* tâbi olacakken, polis ve jandarmanın normal faaliyeti ile ilgili olanlar *vetoya* tâbi olmayacağı belirtilmiştir. Bu gerçekten hareketle 1960 Anayasası’nda iç güvenliğin sağlanması için *polis teşkilâtının* kurulması kararlaştırılmıştır. Merkezî yerleşim birimlerinde görev alması kararlaştırılan polis teşkilâtı, Kıbrıs Türk ve Rumlardan oluşacaktır. Bunun dışında polis teşkilâtına yardımcı olmak ve kırsal bölgelerde görev yapmak üzere jandarma teşkilâtının da kurulması tasarlanmıştır. Böylece 1960 rejiminin iç güvenliği, *kolluk kuvvetleri* adı verilen *polis* ve *jandarmayla* sağlanmış olacaktır.

Bunun üzerine 1960 Anayasası’nın 130. maddesinin 1. fıkrasında emniyet kuvvetlerin polis ve jandarmadan müteşekkil olacağı belirtilmiştir. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısının müşterek mutabakatı ile burada görev alacakların mevcudiyeti anayasanın 47. maddesinin 7. fıkrasında belirtilmiştir. Ayrıca burada görev alacakların miktarı istenildiğinde artırılabilirken, bunun başlangıç itibarıyla iki bin kişiden oluşturulması kararlaştırılmıştır (Tülümen, 1998:49). Ancak Cumhuriyetin emniyet kuvvetlerinin, yüzde yetmiş Rumlardan, yüzde otuzu ise Türklerden teşekkül edeceği tasarlanmıştır. Özellikle başlangıç devresinde, *yardımcı polis* kuvvetleri hariç, 1 Şubat 1959 tarihinde bu görevde

⁴ Auxiliary police.

⁵ Mobile reserve.

⁶ “Conference on Cyprus, Documents Signed and Initialled at Lancaster House on February 19, 1959 (H.M. Majesty’s Stationary Office, Cmnd. 679) / 11 Şubat 1959 Tarihinde Zürih’te İmzalanan Zürih Antlaşması: Harold Macmillan - C. Karamanlis – Adnan Menderes”, KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Zürih Antlaşması, Tarih: 19 Şubat 1959.

hizmet etmekte olan Türklerin işine son vermemek için bu personelin yüzde kırkına kadarı muhafaza edilmiştir. Rumların ise yüzde altmışına kadar indirilebileceği karara bağlanmıştır.

Ayrıca anayasanın 131. maddesi gereği Cumhuriyet polisinin ve jandarmasının kumandanları ve kumandan yardımcıları, *Cumhurbaşkanı* ve *Cumhurbaşkanı Yardımcısı* tarafından müştereken tayin edilmesi kararlaştırılmıştır. Ne var ki polis ve jandarma teşkilâtlarının *komutanlarından* birisi mutlaka Türk, komutan hangi topluma mensup ise *Komutan Yardımcısı* da diğer topluma mensup olacağı kararlaştırılmıştır (Deliceirmak, 1999:197; Gazioğlu, 2000:376).

Görülebileceği gibi 1960 rejiminde devletin ve icranın başı olan Cumhurbaşkanı ve Yardımcısı, *iç güvenlik* ile ilgili konularda karar alma yetkisini tamamen kendi uhdesinde bulundurmaktadır (Küçük, 1981:65). Buna göre 1960 Anayasası'nda müştereken karar alınabilecek konular, aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

1. Kolluk kuvvetleriyle ilgili kadrolara tayinler ve bunlarla ilgili terfiler
2. Bu kuvvetlerin dağıtımı ve konuşlandırılması
3. Fevkalade tedbirlerin alınması ve sıkıyönetimin ilanı
4. Polis kanunları⁷

1960 Anlaşmalarına göre Kıbrıs'taki polis teşkilâtının kuruluşu, görev, yetki ve sorumlulukları yasa ile düzenlenmiştir. Ancak bu teşkilâtın, demokratik hukuk devleti ilkelerine ve yurttaşların temel haklarına saygılı olarak anayasa ve yasalar çerçevesinde görev yapması beklenirken,⁸ ileriki zamanlarda bunun böyle olmadığı ortaya çıkmıştır (Papandreou, 1970:97; Uslu, 2000:39). Örneğin cumhuriyetin emniyet kuvvetleri olan polis ve jandarma teşkilâtına ait personelin azaltılıp çoğaltılmasına sadece *Cumhurbaşkanı* karar verirken, bu teşkilâtların başında bulunan komutanlar ve yardımcıları tamamen Kıbrıslı Rumlardan oluşturulmaya başlanmıştır.⁹ Hatta polis ve jandarma kadrolarının tamamı, sadece Rumlardan oluşturulmağa çalışılmıştır. Böylece cumhuriyetin emniyet kuvvetleri, yüzde yüzü Kıbrıslı Rumlardan teşekkül etmiştir. Hâl böyle olunca Türkler, 1960 Anayasası'nda kurulan polis teşkilâtından ayrılmak zorunda kalmışlar ve bu kadrolar, Rumlar tarafından doldurulmuşlardır (Why Independence, 1997:9-10; Örek ve Birey, 1997:65). Böylece polis teşkilâtı, Kıbrıslı Rumlar lehine tamamen monopollaşmış oldu.

Polis teşkilâtının monopollaşmanın bir diğer sebebi de anayasanın öngördüğü gibi emniyet kuvvetlerinin yerleştirilmesinde, yüzde yüze yakın bir nispette Türk cemaatine mensup kimselerin ikâmet ettikleri bölgelerde, aynı cemaate mensup kuvvetlerin kullanılması icap ederken, Makarios'un buna itiraz etmesidir (Erim, ty.:201-205; Plümer, 2001:92). İşte tam bu sırada Rum polis teşkilâtı, özellikle de Lefkoşa ve çevresinde yüzlerce Türk vatandaşı abluka altına alarak, onları sosyal hayattan tecrit etmiştir (Öksüzoğlu, 1991:9). Rum polis teşkilâtı bunu yaparken, birçok ağır silah kullandığı da görülmüştür. Ne var ki Kıbrıs'ta polis memurlarının silah taşıma yetkisi veren herhangi bir kanun yoktur (Gibbons, 1997:10; İsmail, 1998a:302). Polisin sadece, şüpheli gördüğü şahısları arama veya kontrol etme yetkisi vardır. Özellikle sebepsiz yere trafiği durdurarak, arama ve kontrol yapma yetkisi bulunmamaktadır.

⁷ Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın (KCA) 50/3. maddesi. Bunun için bkz... Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, Kıbrıs Cumhuriyeti Devlet Matbaası, Lefkoşa, 1960.

⁸ Anayasa Mahkemesi Kararları İndeksi (1970-1993), Hazırlayanlar: Talat Derviş Refiker, Lefkoşa, 1994, s. 41.

⁹ KCA 130. ve 131. maddeleri. Ayrıca bunun için bkz... Stavrinides, 1976:71.

Ancak Tahtakale bölgesinde geniş kapsamlı aramalar yapılmış ve rahatsız edici bu durum,¹⁰ Kıbrıs Türk toplumunda rahatsızlık uyandırmıştır. Çünkü Kıbrıs'ta o güne kadar hiçbir polis, 'sivil giyimli' olarak trafiği durdurmamış veya kimlik kontrollü yapmamıştır. Daha sonradan öğrenilmiştir ki, bu 'sivil giyimliler', EOKA'ya bağlı kişilerdir (Gibbons, 1997:10; İsmail, 1998a:302). Zaten polis teşkilâtı, büyük ölçüde EOKA'ya bağlı sivil adamlar tarafından kontrol edilmektedir.¹¹

Kaldı ki Rum siyasi elitleri, 1964 ile 1967 yılları arasında Kıbrıs Anayasası'nda *değişmez temel* maddeleri değiştirerek, devletin anayasal düzenini tamamen bozmışlardır (Coulombis, 1966:178-179; Sarıca, Teziç, Eskiurt, 1975:373). Böylece her iki toplumun müştereken kurduğu anayasal düzen, yerle bir olmuştur. Yapılan anayasa değişiklikleri arasında 'Polis Kanunu' (Nedjatigil, 1981:31-33; Gürün, 1983:398-399; Ertekün, 1987:12) da vardır. Buna göre Anayasa'nın 47., 130., 131. ve 132. maddeleri değiştirilerek, Kıbrıslı Türklerin anayasal hakları tek taraflı olarak lağvedilmiştir. Böylece 1964 yılında yapılan bir değişiklik ile 1960 Anayasası'nın 130. maddesi gereğince 'kolluk kuvvetleri' her iki toplumun nüfus oranlarına göre tanzim edileceği ifadesi kaldırılmıştır (Nedjatigil, 1981:33; Gürün, 1994:174; Deliceirmak, 1999:199).

Bu esnada Yunan Hükümeti, Kıbrıs'taki bu durumu desteklemiş ve bu değişiklikleri, Kıbrıs'ın iç meselesi olarak değerlendirmiştir (Kürşat, Altan, Egeli, 1978:204; Karolos ve Yusuf, 1979:24-25; Rossidou ve Iasonos, 1991:1-8). Dolayısıyla 1960 Anayasası'nın ortaya koyduğu güvenlik sisteminin sağlıklı bir şekilde sürmediği görülmüştür. Bu durumu tespit eden Laipson, ABD hükümeti için hazırladığı bir raporda 1963-1964 ve 1965 yıllarında Rum polislerin Türklere karşı çok haksızlıklar yaptığını ve kayıplarının çok olduğunu belirtmiştir.¹² Bu nedenle tarafların yeniden bir araya gelmesinin güçlüğüne vurgu yapmıştır.

2. Gali Plânı'na Göre Kolluk Kuvvetleri:

BM, Kıbrıs'ta federasyona dayalı yeni bir çözümün bulunabilmesi için uzun süredir çaba harcamaktadır. Ancak her iki toplumun birbirine karşı duyduğu yakınlık, ciddi bir yara aldığı içindir ki, bu amacına henüz ulaşamamıştır (Gobi, 1993:76; Stephen, 1997:98). Bu yüzden toplumlara bir araya getirmek için görüşmelere tekrar başlanmıştır.

Toplumlararası görüşmelerin yeniden başladığı 1992 yılı başında, 'kolluk kuvvetleri' ile ilgili konular, taraflar arasında tartışmaya neden olmuştur. Özellikle 1992 Şubatında *iç güvenliğin*¹³ sağlanması konusunda yoğunlaşılırsa da tarafların derin görüş ayrılıkları giderilememiştir. Buna göre Türk tarafı, her iki federe cumhuriyetin kendine mahsus polis kuvveti olması gerektiği üzerinde dururken (Necatigil, 1998:386), Rum tarafı, merkezî bir polis teşkilâtının varlığından söz etmiştir. Ne var ki bu durum, *Fikirler Dizisi*'nde farklı bir şekilde ifade edilmiştir. Ancak *Fikirler Dizisi*'nin 62. maddesinde, federal cumhuriyetin ve her

¹⁰ "...Polis komutanınız Pantelides ile (...) Klerides arasında geçen telefon konuşmasını işitebilecek bir mesafede idim. Pantelides, Nami'ye sabaha kadar teslim olmamız hâlinde, havan atışına başlayacaklarını ve çok sayıda sivilin öleceğini söylüyordu. Sizin yetkililer, Türk tarafının mühimmatının tükendiğini biliyorlardı ve Türkiye'nin de bizi kurtarmak için hiçbir şey yapamayacağına inanıyorlardı." Bunun için bkz... "KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın 22 Eylül 1996 Tarihinde Klerides'e Yazdığı Mektup", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Mektuplar, Tarih: 22 Eylül 1996.

¹¹ "World Press, Tracing The Greek Attacks is Witnessing History", Kıbrıs Mektubu, II (1989) 3, s. 59; "EOKA Members Got Hold of Police Organization", Daily Telegraph, 1 January 1964, No: 79112, s. 1.

¹² "Hristos'un Acıklı Savunması", Yeni Gün Gazetesi, 24 Mart 1990, No: 353, s. 2.

¹³ Kıbrıs'ta iç güvenlikle ilgili değerlendirmelere bkz... Heinze, 2001:4-8.

bir federe devletin polis gücünden¹⁴ söz edilmektedir. Zaten 1981 Kasımında BM tarafından hazırlanan bir plânda kuzey tarafının *iki*, güney tarafının ise *dört ilçeye* bölünecek olması (Göktaş, 1990:156-157; Cerrahoğlu, 1998:64) *kolluk kuvvetlerinin* ayrı ayrı olmasını zorunlu kılmıştır. Bu yüzden federal cumhuriyetin iç güvenliği, *polis* ve *jandarma* ile sağlanması kararlaştırılmıştır. Federe devletlerin ayrı ayrı *kolluk kuvvetlerine* sahip olması, yasal savunma hakkının da bir gereği olarak görülmüştür. Aslında bu hak, devlet olmanın verdiği bir sonuçtur. Bu yüzden her bir federe devlet, kendi içinde egemen bir güce sahip olması gerekecektir.¹⁵

Gerçek şu ki Kıbrıs'ta bunu yapmakla, şu hedeflenmiştir. Her bir tarafın bir diğerinin siyasî eşiti olacağı (Denktaş, 1991:5-12; Heinze, 2001:5; Deliceirmek, 1997:24), sadece kendisini temsil edeceği, başkasını temsil etmeyeceği, geçmişte yaşanan trajik olayların bir daha yaşanmayacağı, tehdit ve güç kullanımından veya herhangi bir tarafın diğer bir tarafa hükmetmekten feragat edeceği, yeni bir sistem kurulmuş olacaktır. Aslında Kıbrıs'ta *iç güvenliğin* sağlanabilmesi için tarafların aşağıda ifade edilenleri yapılması gerekecektir:

1. Her şeyden önce Kıbrıs'taki taraflar, birbirlerinin toprak bütünlüğüne saldırı, iç barışını bozacak ya da tehlikeye sokacak nitelikte ya da bu amaçlara yönelik herhangi bir davranışı engelleyecek ortak bir tavır takınmalıdırlar. Ayrıca kendi bölgeleri üzerinde bu nitelikteki herhangi bir hareketi yasaklamayı ve gerektiğinde kontrol altına almayı da taahhüt etmelidirler.

2. Taraflar, Türk adli makamlarınca kovuşturulup veya mahkûm edilip Rum federe devletinde bulunan ya da Rum yargı makamlarınca kovuşturulup veya mahkûm edilip, Türk federe devletinde bulunan kimseleri, karşılıklı olarak birbirlerine teslim etmeyi yükümlenmelidirler.

3. Ayrıca iki federe devletin mahallî yasalarına göre hürriyeti bağlayıcı en az *altı aylık* bir cezayı gerektiren bir suç işlemiş veya böyle bir suç dolayısıyla mahkûm bulunan kimseler de geri verilmelidir. Buna mukabil teşebbüs veya suça katılma olaylarında da aynı kurallara göre suçluların iadesi sağlanmalıdır.

4. İstenen kişi, geri verme durumundaki federe devlette başka bir suç dolayısıyla kovuşturulduğu veya mahkûm edilmiş bulunduğu takdirde iade, kovuşturma sona erinceye kadar ve mahkûmiyet durumunda ceza infaz edilinceye ve başka bir biçimde düşünceye kadar ertelenmelidir.

5. İadesi kabul edilen kişinin aranması, tutuklanması ve teslim yerine kadar götürülmesinin gerektirdiği bütün masraflar, geri veren federe devletçe karşılanmalıdır.

6. İadesi istenen kişinin geçici tutuklanması istendiğinde, iade isteminin reddi gerektiren bir nitelikte olmadıkça, iade isteminin verilmesinden önce de o kişi geçici olarak tutuklanmalıdır. Geçici tevkif talepten önce, taraflar arasında daha sonra belirtilecek koşullara göre verilmelidir. Talepname, suç teşkil eden fiilin niteliğini gösteren bir mahkûmiyet ilâmının ya da bir tevkif müzekkeresinin veya eşiti herhangi bir belgenin varlığını kanıtlamalıdır. Geçici olarak tutuklanan kişi, tutuklanma günü dahil olmamak üzere tevkifini izleyen üç aylık bir süre içinde iade talepten önce verilmese, tahliye edilecek bir düzen kurulmalıdır.

¹⁴ "Set of Ideas on an Overall Framework Agreement on Cyprus (1992)", KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992; "Set of Ideas on an Overall Framework Agreement on Cyprus (1992)", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Fikirler Dizisi, Tarih: 1992.

¹⁵ Bununla ilgili olarak bkz... "Kıbrıs Rumlarını Çözüm Anlayışı", Mahi Gazetesi, 26 Kasım 1987, No: 503, s. 19; "Rum Basını Özetleri", Türk Ajansı Kıbrıs Arşivi, 26 Kasım 1987, s. 19; "Rum Liderlerinin Demeçleri Klerides – 2 (1978-1993)", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Klerides'in Konuşmaları, Tarih: 1994.

7. Taraflar, öteki tarafın siyasal rejimine ya da güvenliğine karşı yöneltilmiş ya da onun egemenlik haklarını bozacak nitelikteki eylemleri hazırlamak üzere sınır bölgesinden yararlanacak olan bütün kişilerin çalışmalarını, her birini kendi bölgesinde ve kendi kararına bırakılan uygun önlemlerle engellemeyi, karşılıklı olarak taahhüt etmelidirler.

8. Yetkili sınır makamları, sınır bölgesinde öteki tarafın siyasal rejimine ya da güvenliğine karşı yöneltilmiş hareketlere girişmek amacıyla bir ya da birçok kişiye hazırlıklar yapıldığını haber aldıklarında, bunu birbirlerine gecikmeksizin bildirmeli ve bu konuda elde edilen bütün bilgileri, birbirlerine vermelidirler. Söz konusu makamlar, her ne nitelikte olursa olsun, egemenlik alanları içinde işlenen ve işleyenlerin diğer federe devlete sığınma olanağı bulunan bütün suç fiillerini, karşılıklı olarak birbirlerine bildirecek bir mekanizma kurmalıdırlar.

9. Her iki federe devletin makamları, gerek bu hareketlerin önüne geçmek, gerek onları işleyenlerin sınırı aşmalarını engellemek için bütün yararlı önlemleri almalıdırlar. Bu konuda alınacak önlemler, sınır karakollarında yapılacak müşterek toplantılarla saptanmalıdır.

10. İki taraftan biri, kendi sınır bölgesinde güvenlik harekâtına girişmeyi kararlaştırırsa, gerekli gördüğünde, öteki tarafa, sınır makamları aracılığı ile haber vermeli ve bu taraf da işbu harekâtın başarılı olması için yararlı gördüğü tüm önlemleri almalıdır.

11. Taraflar geçiş noktalarının yerlerini birlikte saptamalıdırlar. Sınır kapılarının her iki yanda da birer *karakol* ile korunması gerekecektir. Ayrıca bu kapıların sayısı, beşten aşağı da olmamalıdır.

12. Silahlı bir ya da bir kaç kişi, sınır bölgesinde ağır ya da hafif bir suç işledikten sonra öteki federe devlete sığınmayı başarırsa, oranın makamları bu kişileri silahlarıyla ve yağma ettikleri eşya ile birlikte, ikâmet ettiği tarafın makamlarına teslim etmek üzere tutuklamalıdır.

13. Taraflar, kendi bölgelerinde öteki federe devletin huzur ve güvenliğini bozmak ya da hükümetini değiştirmek amacını taşıyan örgüt ve toplulukların kurulmasına veya yerleşmesine; ayrıca, öteki devlete karşı propaganda yoluyla ya da başka herhangi bir yoldan mücadele edecek kişi veya toplulukların oturmasına meydan vermemeyi üstlenmelidirler.

14. Taraflardan biri, gerek bir yasa hükmü, gerek ahlâk ve sağlık zabıtası ya da dilencilik konusundaki mevzuata göre ve gerek federe devletlerin iç ya da dış güvenliğine ilişkin nedenlere dayanarak ayrı ayrı uygulanacak önlemler ile öteki tarafın vatandaşlarını sınır dışı ederse, ilgili taraf, onları kabul etmeyi yükümlenmeli, her iki federe cumhuriyetin polisi kendi yetki alanında gerekli kontrolleri yapmalı ve istenmeyen kişiler federe cumhuriyetin dışında tutulmalıdırlar.

15. Ayrıca kanun dışı her türlü ticaret trafiği ve diğer ağır suçlar ile uluslararası terörizm konularında Türk ve Rum polis teşkilâtları birbirleriyle işbirliği yapmalıdırlar.

Bütün bunların yapılması hâlinde *Fikirler Dizisi*'nin 52. maddesinde¹⁶ de ifade edildiği gibi federal cumhuriyet ile Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk federe devletlerinin güvenliği, garanti altına alınmış olacaktır.¹⁷ Bunu başarabilmek için de *federal adliye* ve *federal polis*

¹⁶ "Birleşmiş Milletler Çözüm Plânının Tam Metnini Açıklyoruz", KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992; Kıbrıs Sorunu Gelişmeler ve Görüşmeler, SİSAV Yayınları, Reyo Matbaacılık, İstanbul, 1990, s. 62; Akpınar, 1992:1.

¹⁷ BM Genel Sekreteri 26 Şubat 1990 tarihli açış konuşmasında, 25 Temmuz 1989 tarihli '*belge olmayan bölgede*' yer alan fikir, görüş, ilke ve önerileri aynen tekrarlamıştır. Bu nedenle söz konusu belge, BM Genel

teşkilatları, federal hükümetin yetkisinde olmalıdır. Bu arada Federal hükümette yer alan Cumhurbaşkanı ile Yardımcısı,¹⁸ ortak Federal Cumhuriyetin asayiş ve güvenliği için yeterli sayı ve üzerinde anlaşılacak teçhizatla donatılmış polis ve güvenlik birimlerinin federal yasama organına sorumlu olarak görev yapmaları gerekecektir (Akpınar, 1992: 4; Varoluş Yolumuz, 2001:3). Ayrıca her bir federe devlet, kendi *iç güvenliği* için yeterli olacak sayıda ve teçhizatla *polis gücü* bulunduracaktır. Bununla birlikte federasyonu oluşturan iki cumhuriyet arasındaki dolaşım özgürlüğü (Sözen, 2000:89-119), federal anayasal sistemin yürürlüğe girmesinden sonra uygulamaya konacak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeler, polis kontrolünde yapılacaktır.¹⁹

Bunun dışında *Fikirler Dizisi*'nin 22. maddesinde²⁰ de yer aldığı gibi güvenlik konularında federal hükümete devredilmeyen tüm yetkilerin,²¹ federe devletlerde²² kalması kararlaştırılmıştır. Böylece federasyonun egemen üyeleri olarak iki halk ile onların cumhuriyetleri, federal anayasa altında kendi bölgelerinde egemen olacaklardır.²³ Bu durum, egemen güçlerin, kendilerini savunması manasına da geldiği açıktır. Bu cümleden çıkan diğer bir yorum ise Kıbrıslı Türklere kalacak toprak oranının '*savunulabilir*' (İsmail, 1998b:234) olması demektir. İleride tarafların birbirine yöneltecekleri olası bir saldırı hâlinde, kendilerini savunabileceği bir toprak derinliği ile savunmaları açısından stratejik değeri olan bölgelerin, tepelerin, ulaşım yollarının, sahillerin, koyların vb. yerlerin kendi kontrolleri altında olması manasına da gelmektedir.

Fikirler Dizisi'nin 53. maddesi gereği federal cumhuriyetin '*askersizleştirilmesi*' veya '*silahsızlandırılması*'²⁴ gibi temel hedefler arasında zikredilirse bile, lisansa bağlananlar dışında silah bulundurma yasak olacağı, hatta bunun federal bir suç sayılacağı kararlaştırılmıştır.²⁵

Bu esnada federal cumhuriyetin iç güvenliğini, *çok uluslu polis gücünün*²⁶ sağlayabileceği gündeme gelmiştir. Hatta bu *güce*, mal mübadelesi, toplumların asayiş ve yer değiştiren kişilerin güvenliği ile ilgili konularında da verilmesi teklif edilmiştir. Tespit

Sekreteri'nin meseleye yaklaşımını aksettiren doküman değerini korumaktadır. Bu itibarla incelemenin bu belgeye göre yapılması yeterli olacaktır. Bunun için bkz... "25 Temmuz 1989 Tarihli Non-Paper", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Non-paper, Tarih: 1989.

¹⁸ Cumhurbaşkanı ve Yardımcının görev ve yetkileri için bkz... "Set of Ideas on an Overall Framework Agreement on Cyprus (1992)", KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992.

¹⁹ "1990 Yılında Sunulan 27 Sayfalık Türk Önerileri", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Türk Önerileri, Tarih: 1990.

²⁰ "Güvenlik Konseyi Gali Raporu'nu Ele Alıyor", Kıbrıs Gazetesi, 10 Nisan 1992, No: 608, s. 8; "Güvenlik Konseyi Gali Raporu'nu Ele Alıyor", KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi, Dosya: Fikirler Dizisi, Tarih: 1992, s. 8.

²¹ Federal hükümetin görev ve yetkileri için bkz... "Set of Ideas on an Overall Framework Agreement on Cyprus (1992)", KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992, "Kıbrıs Türkü Ne İstiyor?", Kıbrıs Gazetesi, 11 Temmuz 1992, No: 552, s. 3.

²² Federe devletlerin sahip olacağı haklar için bkz... Gazioğlu, 1997:14.

²³ "KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın New York Zirvesinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez De Cuellar'a Verdiği Belge", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Türk Önerileri, Tarih: 1989.

²⁴ "Set of Ideas on an Overall Framework Agreement on Cyprus (1992)", KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992; "Set of Ideas on an Overall Framework Agreement on Cyprus (1992)", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Fikirler Dizisi, Tarih: 1992.

²⁵ Kıbrıs Sorunu ve Türkiye, Siyasî ve Sosyal Araştırmaları Vakfı – SİSAV, İstanbul 1993, s. 9; Kıbrıs Sorunu Gelişmeler ve Görüşmeler, SİSAV Yayınları, Reyo Matbaacılık, İstanbul, 1990, s. 62.

²⁶ Garanti sisteminde değişiklik yapılarak çok uluslu gücü getirme çalışmaları için bkz... Laipson, 1990:7; "Vasiliu'nun Düşünceleri", Agon Gazetesi, 27 Eylül 1992, No: 512, s. 3.

edilebildiği kadarıyla ve daha önceleri bu konuyla ilgili olarak birçok teklif yapılmıştır. Örneğin ABD Kıbrıs Masası Müdürü Mr. King, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Washington Müsteşarı Alâeddin Gülen'e polis teşkilâtının tamamen *bitaraf memleketlerden*²⁷ teşkil edilip edilemeyeceğini sormuştur. Bunun üzerine Gülen, müessir emniyet tedbirleri kurulabilirse, Türkler açısından mahzur olmayacağı belirtilmiştir.²⁸ Ne var ki adada iç güvenlik konusu gündeme gelirken, bunu sağlayacak teşkilâtın *çok uluslu güçten* oluşacağı ve miktarının ne olacağı gündeme gelmiştir.²⁹ Özellikle adanın '*silahsızlandırılması*' gündeme geldiği bir sırada Denктаş, *silahsızlanmaya* gidilecekse, iç güvenliğin Türkiye ve Yunanistan'ın da katılacağı bir üst kuruluşa devredilmesi gerektiğini savunmuştur (Denктаş, 1998:343). Ancak Denктаş'ın bu teklifi taraflar arasında kabul görmemiştir.

Bir diğer tartışma konusu ise polis teşkilâtının personel sayısında yaşanmıştır. *Fikirler Dizisi*'nde ise bu konuya hiç değinilmemiştir. Aslında *Fikirler Dizisi*'nde federal cumhuriyete ait polis teşkilâtının nasıl olacağına dair bilgi verilmemesi ciddi bir eksiklik. Bu yüzden federal polis teşkilâtının '*eşit sayıda*' (Tamçelik, 2008:470) Kıbrıslı Türk ve Rumlardan oluşacağı belirtilmelidir.

Fikirler Dizisi'nin 56. maddesine göre adadaki Rum-Yunan ile Türk-Kıbrıslı Türk askerinin *sayısal açıdan eşit*³⁰ olmasına vurgu yapılırken, federal cumhuriyetin polis teşkilâtının da buna göre *eşit* olabileceği düşünülebilirdi. Fakat Kıbrıslı Rumlar, bu görüşe itiraz etmişler ve bu oranın, nüfus nispetine³¹ göre belirlenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Hâlbuki Kıbrıs'la ilgili olarak hazırlanan en son plânda bile federal cumhuriyetin veya kendine mahsus terminolojisiyle '*ortak devlete ait polis teşkilâtı*',³² her parça devletten eşit sayıda alınacak personelden oluşacağı kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla federal cumhuriyetin ortak polis teşkilâtının personeli *eşit sayıda* olması kuvvetle muhtemeldir.

Bunun dışında *Fikirler Dizisi*'nde federal polis teşkilâtının görev ve yetkileriyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

3. Annan Plânı'na Göre Kolluk Kuvvetleri:

2002-2004 yılları arasında ortaya çıkan *Annan Plânı*'nda *kolluk kuvvetlerine* özel bir önem verilmiştir. Özellikle bu plânda, *kolluk kuvvetleri* ile ilgili olarak ortaya konulan öneriler, daha önceki çözüm plânlarına göre farklıdır. Zira *Annan Plânı*'ndaki öneriler, daha somut verilerle mücehhez kılınmış ve ayrıntıya daha çok önem verilmiştir.³³ Örneğin *Ek II*'de '*Anayasal Nitelikli Yasalara*' bağlı *İlişik 2*'deki polisle ilgili hususlar, *Ortak Soruşturma Örgütü*'nün oluşumu ve fonksiyonları hakkında Anayasal nitelikli yasaların çıkartılmasından, *Ek III*'de '*Federal Yasalara*' bağlı *İlişik 24*'deki federal polis hakkındaki federal yasaların tanzim edilmesinden ve *Ek IV*'de '*Federal Hükümet ve Kurucu Devletler Arasındaki İşbirliği Anlaşmalarına*' bağlı *İlişik 3*'te federal hükümet ve kurucu devletler arasında polis konuları hakkında işbirliğinden söz edilmektedir.

²⁷ Mesela Commonwealth teklif edilmiştir.

²⁸ "Sayın Rauf Denктаş'a Sunulan Bilgi Notu, Washington – 10.1.1964 Tarihli Belgesi", Alâeddin Gülen'in Özel Arşivi, Dosya: Bilgi Notu, Tarih: 10 Ocak 1964.

²⁹ Bununla ilgili bkz... Cerrahoğlu, 1998:57.

³⁰ Kıbrıs Sorunu Gelişmeler ve Görüşmeler, SİSAV Yayınları, Reyo Matbaacılık, İstanbul, 1990, s. 62.

³¹ Bunun için bkz... "Türk Ulusunun Menfaatleri", Fileleftheros Gazetesi, 8 Ekim 1988, No: 225, s. 10.

³² Annan Plânı'nın federal polis ile ilgili 31. maddesi.

³³ Bu konuyla ilgili olarak bkz... "Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü - 30 Mart 2004", KKTC Cumhurbaşkanı Arşivi, Dosya: BM Önerileri – Annan Plânı, Tarih: 30 Mart 2004.

Aslında federal kurumlar arasında yer alan *federal polis teşkilâtı*, daha önce hiçbir çözüm plânında ifade edilmediği gibi, ilk kez *eşit nisapta* oluşacağı belirtilmiştir. Örneğin *Bölüm V, Kısım B*'ye bağlı *31. madde*ye göre federal polis her kurucu devletten eşit sayıda gelen personelden oluşacağı belirtilmiştir.

Buna göre federal cumhuriyetin polis teşkilâtının görev ve yetkileri ise şu şekilde dile getirilmiştir.

Federal Kıbrıs'ın kara ve deniz sınırlarının³⁴ kontrolünü sağlamak, federal devlet yetkililerini, görevlerini, binalarını ve mallarını korumaktır. Bunun dışında Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'ni ziyaret eden *yabancı devlet adamlarına* yakın koruma sağlamak ve özellikle Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nde görev yapan *diplomatik misyona* karşı koruma temin etmek temel esastır.

Bununla birlikte her *kurucu devletin*³⁵ müstakilen sahip olacağı ayrı bir *polis teşkilâtı* da olacaktır.³⁶ Buna göre *Bölüm IV ve madde 15/3*'te belirtildiği gibi kurucu devletin polis teşkilâtının görev ve yetkileri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Her şeyden önce kurucu devlet polisi, söz konusu kurucu devlet içerisinde konuşlandırılıp görev yapacaktır. Görev yetkisi ise federal polis ve Ortak Soruşturma Örgütü'nün işlevlerine hânel getirmeksizin, federal yasalara karşı işlenen suçlar dahil olmak üzere, o kurucu devletin yasalarının uygulanması ile düzeninin korunması ve kamu emniyetinin sağlanmasıdır.³⁷

Kurucu devlet polisinin güç ve teçhizatı ise *Anayasal nitelikli yasalar* uyarınca düzenlenmesi (md. 17) ve polisle ilgili konulardaki eşgüdüm, federal hükümetle kurucu devletler arasındaki bir *İşbirliği Antlaşması* ile sağlanması kararlaştırılmıştır.

Bunun dışında diğer görevleri ise şu şekilde sıralanmıştır: Federal Cumhuriyete karşı işlenen suçların kovuşturulmasında yetkili ve yardımcı olmak, federal cumhuriyetin polis teşkilâtı ile uyum içinde çalışmak, federal cumhuriyet polisine kendi toprakları içerisinde bulunan söz konusu federal cumhuriyet mallarının güvenliğinin sağlanmasında yardımcı olmak, mülk mübadelesi³⁸ sırasında ortaya çıkması beklenen her türlü polisiye meseleleri çözmek ve yerlerine geri dönecek göçmenlerin, ki bunların takribi sayısı *50 bin kişidir*,³⁹ güvenliğini sağlamaktır.

³⁴ Bununla ilgili olarak bkz... Necatigil, 1998:376, 386.

³⁵ Kurucu devlet terimi, her bir toplumun, kendi otonomi yönetimi gereği tam anlamı ile yasama, yürütme ve yargı gücüne sahip olması anlamına gelmektedir. Bunun için bkz... "Rauf Denktaş'ın Leicester Üniversitesi Hukuk Profesörü Robin C.A. White'a Yazdığı 6 Şubat 1990 Tarihli Mektup", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Mektuplar, Tarih: 6 Şubat 1990.

³⁶ Bu konudaki tartışmaların boyutu büyüktür. Zira Annan plânının ilk versiyonunda ifade edildiği gibi her bir kurucu devletin polis kuvvetinin *700 kişiyi* aşmayacak şekilde tanzim edilmesi gerekecektir. Ancak KKTC'de hâlen görev yapmakta olan yaklaşık 3000 polis memuru çalışmaktadır. Dolayısıyla bu plânının uygulanması halinde 2300 polis memurunun görevine son verilmesi gerekecektir. Böylece KKTC'nin mevcut polis teşkilâtının 2/3'si lağvedilecektir.

³⁷ Kamu düzeni ve emniyeti için bkz... "Belge Sunduk", Kıbrıs Gazetesi, 12 Eylül 2002, No: 303, s. 1 ve 12.

³⁸ Mal-mülk mübadelesi ile ilgili çıkabilecek sorunlar için bkz... "Belge Sunduk", Kıbrıs Gazetesi, 12 Eylül 2002, No: 303, s. 12; "Rum Sözcüsünün Demeci", Alithia Gazetesi, 28 Ağustos 1992, No:987, s. 1-2; "Partilerin Bildirileri", Agon Gazetesi, 28 Ağustos 1992, No: 1205, s. 2-4.

³⁹ Annan plânına göre Türk bölgesine 28 yıl aradan sonra dönmesi öngörülen *50 bin* dolayındaki Rum'un güvenliğinden Türk polisi değil, Barış Gücü sorumlu olacaktır. Dolayısıyla bu durumu, kurucu Türk devletinin iç güvenliğini zaafa uğratabilecektir. Bunun için bkz... Bayer, 2003:20.

Ancak göçmenlerin güvenliği ile ilgili değerlendirmelerde farklı bir durumla karşılaşmıştır. Buna göre *Ek VI* ve *madde 3/3*'te ifade edildiği gibi toprak düzenlemelerine tâbi bölgelerin devir faaliyetlerinin BM'ce kontrol edilmesinin artıracığından, BM, emanet edilmiş makamlarca yönetilen yerel nüfusun günlük yaşamlarının idamesine hâlel getirmeyecek şekilde, bu bölgeler için bölgesel sorumluluk üstelenecektir. Bununla ilgili olarak BM, yerel görevlilere talimatlar verebilecek, gerektiği durumlarda yerel bir görevliyi bölgedeki görevinden alabilecek ve hepsinden önemlisi, BM polisi, bölgede tam yetkiye sahip olacağı gibi, '*yerel polise işlevsel talimatlar*'⁴⁰ da verebilecektir. Görüldüğü gibi bu çok ciddi bir haktır. Hatta ilgili kurucu devletin egemenlik hakkının da ihlâli manasına gelebilecek bir durumdur.

Ayrıca egemenliğin ihlâline sebep olacak diğer bir husus ise BM Güvenlik Konseyi'ne karar alması için sunulacak konular arasında ifade edilen federal ve kurucu devletlerin polis güçleri ile bunların uyması gereken hükümlere uyup uymadıklarına *bakmak, izlemek ve denetlemek*⁴¹ gibi bir husus da söz konusudur.

Bunun dışında federal cumhuriyet polisi ile kurucu devlet polisinin teşkilâtları arasında da ciddi koordinasyon ve işbirliğine ihtiyaç duyulacaktır. Bunun temin edilebilmesi için de federal cumhuriyetin ve kurucu devletlerin polisinden mürekkep ve başında Federal Cumhuriyetin *Başsavcının* da bulunacağı bir kurul⁴² oluşturulacaktır. Bu kurulun oluşumu ve işlevlerinin yanı sıra federal cumhuriyet ve kurucu devletlerin polis gücü ve teçhizatı, çıkarılacak kanun hükmünde kararnameyle düzenlenecektir. Bu kurulun diğer bir görevi ise terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı, kara para aklama ve organize suçlarla mücadele etmek olacaktır. Ayrıca bu kurul, federal cumhuriyet veya kurucu devletlerin yetkililerinin talebi üzerine federal cumhuriyet veya kurucu devlet polislerinin polislik görevlerini suiistimal edip etmediğini de soruşturacaktır.⁴³

Görüleceği gibi Annan Plânı'nda federal polis teşkilâtının eşit nisapla kuruluyor olması, toplumların eşitliği ilkesine uygun bir davranıştır. Ancak yerel polis teşkilâtının, BM polisinden emir alması, hatta görevden alınabilecek bir mekanizmanın kurulması, kurucu devletlerin egemenlik haklarına hâlel getirebilecektir.

Sonuç

'Özgürlük ihtiyacı' ile 'güvenlik ihtiyacı' arasında bölünen insan, hiç kuşku yok ki ikincisini tercih edecektir. Çünkü 'güvenlik ihtiyacı', toplum içinde yaşama isteğini ve bu ihtiyacı karşılayabilen bir iktidarı belirtmektedir. *Politik sözleşmede* olduğu gibi *toplumsal sözleşmenin* de nedeni olan güvenlik ihtiyacı, adadaki toplumların tamamını güvence altına alan, toplu güvenlik için *herkesin, bireysel* güvenlik için ise tek tek kişilerin duyduğu ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Kıbrıs'ta bulunacak bir çözümde, kendisine verilen bu misyonla iktidar, bunu çok iyi bilmelidir. Özellikle yeni kurulmak istenen devletin bu misyonu, adadaki insanların güvenliğini ve haklarını serbestçe kullanmasını da temin etmelidir.

⁴⁰ Bu konuyla ilgili olarak bkz... "Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü - 30 Mart 2004", KKTC Cumhurbaşkanı Arşivi, Dosya: BM Önerileri – Annan Plânı, Tarih: 30 Mart 2004.

⁴¹ Bu konuyla ilgili olarak bkz... "Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü - 30 Mart 2004", KKTC Cumhurbaşkanı Arşivi, Dosya: BM Önerileri – Annan Plânı, Tarih: 30 Mart 2004.

⁴² Bu kurulun oluşumu için bkz... Bu konuyla ilgili olarak bkz... "Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü - 30 Mart 2004", KKTC Cumhurbaşkanı Arşivi, Dosya: BM Önerileri – Annan Plânı, Tarih: 30 Mart 2004.

⁴³ Bu kurulun görev ve yetkileri için bkz... "Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü - 30 Mart 2004", KKTC Cumhurbaşkanı Arşivi, Dosya: BM Önerileri – Annan Plânı, Tarih: 30 Mart 2004.

Aslında Kıbrıs'ta kendisine zarar verecek veya vazgeçilmez *kollektif* ve *bireysel* güvenliğe aykırı davranışları yasaklamayacak hiçbir '*toplumsal sistem*' veya '*siyasal düzen*'⁴⁴ yaşayamaz. Özellikle Kıbrıs'ta kurulması düşünülen yeni rejimde olası bir '*ayaklanma hakkı*' veya '*baskıya karşı direnme hakkı*', ancak felsefeden, ahlâktan ya da dinden referans alabilecektir. Çünkü ne olursa olsun, hiçbir anayasa, yasa veya gelenek, bunu kabul etmez. Aslında sistem, sadece ilân edilen haklara zararı dokunacak hükümet kararlarına karşı direnmeye izin vermektedir. Bu yüzden Kıbrıs'ta kurulmak istenen yeni düzende *direnme hakkı*, kurulu düzenin devamıyla ilgili bir güvence olacaktır.

Gerçi bu düzen, Kıbrıs'taki insanın '*bireysel güvenliğinin*' yanı sıra '*kollektif güvenliğini*' de korumaktadır. Ancak bu durum, Kıbrıs'taki toplumsal yapının korunmasında da öncü rol oynaması beklenmektedir. Aslında Kıbrıs'ta bulunması gereken çözüm, toplumlara zararı dokunmayan eylemlerin sürdürülebilirliği sağlanırken, adadaki kollektif güvenliği tehlikeye atacak her türlü hakkın sınırlandırılmasında yatmaktadır.

Gerçek şu ki Kıbrıs'ta kurulmak istenen yeni sistemde, başkalarına zarar verme isteği ister doğrudan doğruya olsun, ister toplumun tamamına yönelik bir zarar olsun veya ister bireysel ya da toplumsal güvenliği tehdit eder olsun, ortaya şu gerçek çıkmaktadır. Bir kere Kıbrıs'taki yeni sistem, insanın başkaları karşısındaki feragati veya sahip olduğu haklar, başkalarına ait haklarının korunmasıyla uyum içinde olmasını gerektirecektir. Bu, öylesine önemli bir kavramdır ki, *zararlı eylem*, sadece başkasına yönelik somut bir zararı ifade etmemektedir. Aynı zamanda buna, kişinin vicdanını huzursuz etmesi de dahildir. Öyle ki Kıbrıs'ta kollektif veya bireysel güvenliğin korunması, *toplumsal* düzene olduğu kadar *ahlâki* düzene de dayanmasını gerekli kılmaktadır.

Bu yüzden Kıbrıs'ta güvenlik olgusunun toplumların temel ihtiyaçlarından birisi olduğu doğrudur. Ancak yeni kurulacak sistemde *güvenlik kuvvetleri* ile *sivil toplum* ilişkilerinin yeniden ve demokratik tarzda düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Hele iç güvenliğin, yani polisin, sivil yönetime, kendi özerkliği içerisinde devredilmesi,⁴⁵ demokratikleşmenin en önemli unsurlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden polis kanunu, polisin federal cumhuriyetin sorumluluğu altında olacağı ve polis teşkilâtının, federal devletin iç güvenliği ile sınır bölgesinin korunacağı belirtilmesinde yarar vardır. Ayrıca polis teşkilâtının kuruluşu, işleyişi ve sorumlulukları ile ilgili temel esasların bütün ayrıntıları ile tanımlanmasına ve bunun, *federal yürütme erkinin* sorumluluğu altında olmasına bağlıdır.

Aslında bu kanunun önemi, federal cumhuriyetin genel güvenlik hususlarıyla yakından ilgilidir. Yaşanabilecek uyuşturucu kaçakçılığı, yasadışı yollarla silahların getirilmesi, insan kaçakçılığı, gümrük vergisi ve diğer ilgili harçlar ödenmeden ülkeye sokulan kalitesiz mallar, Kıbrıs üzerinde ağır bir yük teşkil edeceğinden, bu yük, ancak polis kanununun sıkı bir şekilde uygulanmasıyla bertaraf edilebilecektir. Ancak bunun için de modern teçhizat, bina, araç-gereç ve maaş verilerek, polislerin görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmesi sağlanabilecektir.

Bu yüzden ki, Kıbrıs'ta *emniyet* ve *asayişin* sağlanması, toplumun huzur ve güven içinde yaşaması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun güvenlik ve huzurunu korumak, yani Kıbrıs'taki iç ve dış güvenliği sağlamak, geçmişte ve günümüzde olduğu gibi bütün devletlerin esas görevlerinden birisi olmuş ve bu amaçla, *kolluk kuvvetleri* oluşturulmaya çalışılmıştır.

⁴⁴ Bu konu için bkz... Mourgeon, 1995:79.

⁴⁵ Bunun için bkz... Varoluş Yolumuz, 2001:4.

Kaynakça

- “1990 Yılında Sunulan 27 Sayfalık Türk Önerileri”, *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Türk Önerileri, Tarih: 1990.
- “25 Temmuz 1989 Tarihli Non-Paper”, *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Non-paper, Tarih: 1989.
- AKPINAR, Mehmet Ali. “Birleşmiş Milletler Çözüm Plânının Tam Metnini Açıklıyoruz”, *KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992.
- AN, Ahmet. **Kıbrıs’ta Fırtınalı Yıllar: 1942-1962**, Galen Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996.
- Anayasa Mahkemesi Kararları İndeksi (1970-1993)**, Hazırlayan: Talat Derviş Refiker, Lefkoşa, 1994.
- BAYER, Yalçın. “KKTC’de Üç Kapitülasyon”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Ocak 2003, No: 359212, s. 20.
- “Belge Sunduk”, *Kıbrıs Gazetesi*, 12 Eylül 2002, No: 303, s. 1 ve 12.
- “Birleşmiş Milletler Çözüm Plânının Tam Metnini Açıklıyoruz”, *KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992.
- CERRAHOĞLU, Zehra Yalçınkaya. **Birleşmiş Milletler Gözetiminde Kıbrıs Sorunu İlke İlgili Olarak Yapılan Toplumlararası Görüşmeler (1968-1990)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1998.
- “Conference on Cyprus, Documents Signed and Initialled at Lancaster House on February 19, 1959 (H.M. Majesty’s Stationary Office, Cmnd. 679) / 11 Şubat 1959 Tarihinde Zürih’te İmzalanan Zürih Anlaşması: Harold Macmillan - C. Karamanlis – Adnan Menderes”, *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Zürih Anlaşması, Tarih: 19 Şubat 1959.
- COULOUMBIS, Theodore A. **Greek Political Reaction to American and NATO Influence**, Yale University Press, New Haven, 1966.
- DELİCEİRMAK, Orbay. **Yerinden Yeller Esen Anayasa**, Lefkoşa, 1999.
- DENKTAŞ, Rauf Rauf. “Kıbrıs’ta Bitmeyen Kavga”, *Türk Yurdu*, XI (Temmuz 1991) 47, s. 5-12.
- **Rauf Raif Denktaş’ın Hatıraları 1971-1972: Arşiv Belgeleri ve Notlarla O Günler**, Cilt VIII., Boğaziçi Yayınları, Bayrak Matbaası, İstanbul, 1998.
- “EOKA Members Got Hold of Police Organization”, *Daily Telegraph*, 1 January 1964, No: 79112, s. 1.
- ERİM, Nihat. **Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs**, Ajans Türk Matbaası, Ankara, ty.
- ERTEKÜN, Necat Münir. “Some Reflections on The Constitutional System Prevailing in Southern Cyprus”, **The Turkish Cypriot Yearbook of International Relations**, The United Nations Association of Northern Cyprus, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1987, s. 11-21.

- “Tarihi Perspektif İçerisinde Kıbrıs Sorunu (ayrı basım)”,
Basında Dış Politika ve Dış Politika Basını, Hürriyet Vakfı 24-27 Şubat 1984 –
Girne, 1984.
- GAZİOĞLU, Ahmet C. “Fikirler Dizisinde Neler Var, Neler Yok - I”, **Kıbrıs Mektubu**, X
(Mayıs 1997) 3, s. 13-19.
- **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs Son İki Yıl (1958-1960) ENOSİS
Çemberinden Kıbrıs Cumhuriyeti'ne – 3**, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi
Yayınları, Ankara, 2000.
- GIBBONS, Harry Scott. **The Genocide Files**, Charles Bravos Publishers, London, 1997.
- GOBI, Hugo. **Rethinking Cyprus**, Tel-Aviv University Press, Tel-Aviv, 1993.
- GÖKTUĞ, Güner. **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Hazırlayan Siyasal Nedenler**,
İstanbul, 1990.
- GÜRÜN, Kamuran. **Akıntıya Kürek - Bir Büyük Elçinin Anıları**, Milliyetler Yayınları,
İstanbul, 1994.
- **Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan Günümüze Kadar)**, Ankara
Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara, 1983.
- “Güvenlik Konseyi Gali Raporu'nu Ele Alıyor”, **Kıbrıs Gazetesi**, 10 Nisan 1992, No: 608, s.
8.
- “Güvenlik Konseyi Gali Raporu'nu Ele Alıyor”, **KKTC Başbakanlık Enformasyon
Müdürlüğü Arşivi**, Dosya: Fikirler Dizisi, Tarih: 1992.
- HASGÜLER, Mehmet. **Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim'in İflası**, Özgür Üniversite Yayınları,
Öteki Yayınevi, Ankara, 1998.
- HEINZE, Christian. “The Cyprus Conflict And The Reasons For The Foundatiin of The
Turkish Republic of Northern Cyprus”, **The Middle East And Eastern
Mediterranean – Recent Economic And Political Developments**, International Girne
Conferences – Edited by Prof. Dr. Erol Manisalı, İstanbul, 1987, s. 33-40.
- HEINZE, Christian. “Anlaşmalar Yapmak ve 1960 Anayasası”, **Kıbrıs Sorunu ile İlgili Yeni
Görüş Açıları**, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, Harp Akademileri
Basımevi, İstanbul, 2001, s. 4-8.
- “Hristos'un Acıklı Savunması”, **Yeni Gün Gazetesi**, 24 Mart 1990, No: 353, s. 2.
- İSMAİL, Sabahattin. **150 Sorunda Kıbrıs Sorunu**, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1998a.
- İSMAİL, Sabahattin. **Kıbrıs Üzerine Bildiriler**, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi
(CYREP) Yayınları, Lefkoşa, 1998b.
- KAROLOS, Zahariadis ve Alp Yusuf, **Kıbrıs**, Birikim Yayınları, 1979.
- Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası**, Kıbrıs Cumhuriyeti Devlet Matbaası, Lefkoşa, 1960.
- Kıbrıs Sorunu Gelişmeler ve Görüşmeler**, SİSAV Yayınları, Reyo Matbaacılık, İstanbul,
1990.
- Kıbrıs Sorunu ve Türkiye**, Siyasî ve Sosyal Araştırmaları Vakfı – SİSAV, İstanbul 1993.

- “Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü - 30 Mart 2004”, *KKTC Cumhurbaşkanı Arşivi*, Dosya: BM Önerileri – Annan Plânı, Tarih: 30 Mart 2004.
- “Kıbrıs Rumlarını Çözüm Anlayışı”, *Mahi Gazetesi*, 26 Kasım 1987, No: 503, s. 19.
- “Kıbrıs Türkü Ne İstiyor?”, *Kıbrıs Gazetesi*, 11 Temmuz 1992, No: 552, s. 3.
- “KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın 22 Eylül 1996 Tarihinde Klerides’e Yazdığı Mektup”, *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Mektuplar, Tarih: 22 Eylül 1996.
- “KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın New York Zirvesinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez De Cuellar’a Verdiği Belge”, *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Türk Önerileri, Tarih: 1989.
- “Klerides’in Yazısı”, *Alithia Gazetesi*, 3 Mayıs 1992, No: 218, s. 1.
- KÜÇÜK, Fazıl. **Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günler**, Lefkoşa, 1981.
- KÜRŞAT, Fikret ve Mustafa H. ALTAN, Sabahattin EGELİ. **Belgelerle Kıbrıs’ta Yunan Emperyalizmi**, Kutsal Yayınevi, İstanbul, 1978.
- LAIPSON, Ellen B. **Cyprus: Status of U.N. Negotiations, USA Foreign Affairs and National Defense Division – March 8, 1990**, Washington, 1990.
- LİPSON, Leslie. **Politika Biliminin Temel Sorunları**, 2. Baskı, Çev.: Tuncer Karamustafaoğlu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1978.
- MOURGEON, Jacques. **İnsan Hakları**, Çev.: Ayşen Ekmekçi ve Alev Türker, İletişim Yayınları, Presses Universitaires De France, 1995.
- NECATIGİL, Zaim M. **The Cyprus Question and The Turkish Position in International Law**, Revised 2. Edition, Biddles Ltd Guildford And King’s Lynn, Oxford University Press, London, 1998.
- “The Legal System of The Turkish Republic of Northern Cyprus”, *Journal for Cypriot Studies*, IV (Spring 1998) 2, s. 379-391.
- NEDJATIGİL, Zaim M. **The Cyprus Conflict: A Lawyer’s View**, 2nd Edition, Nicosia, 1981.
- OKSUZOĞLU, Oktay. **Cyprus: Down Memory Lane**, Nicosia, 1991.
- ÖREK, Osman and Eser Birey, **Cyprus Problem: Why No Solution – The Obsession That Prevents A Peaceful Settlement In Cyprus**, KKTC Tanıtma Dairesi Yayınları, Nicosia, 1997.
- PANTELLI, H. **The New History of Cyprus**, London, 1984.
- PAPANDREOU, Andreas. **Democracy At Gunpoint: The Greek Front**, Andre Deutsch, London, 1970.
- “Partilerin Bildirileri”, *Agon Gazetesi*, 28 Ağustos 1992, No: 1205, s. 2-4.
- PATRICK, Richard A. **Political Geography And The Cyprus Conflict**, University of Waterloo, Ontario, Canada, 1976.
- PLÜMER, Fazıl. **Anılar – Toplum Hizmetinde Bir Ömür**, Derleyen: Ahmet C. Gazioğlu, CYREP Yayınları, İstanbul, 2001.

- “Rauf Denktaş’ın Leicester Üniversitesi Hukuk Profesörü Robin C.A. White’a Yazdığı 6 Şubat 1990 Tarihli Mektup”, *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Mektuplar, Tarih: 6 Şubat 1990.
- REDDAWAY, John. **The British Connection With Cyprus Since Independence**, University Printing House, Oxford, 1986.
- ROSSİDOU, Maria ve Tinos Iasonos, “İlk Attila Etek Giyiyordu”, *Diefnis Sosyalismos*, (Temmuz- Ağustos 1991) 2, s. 1-8.
- “Rum Basın Bülteni”, *Türk Ajansı Kıbrıs Arşivi*, 3 Mayıs 1992, s. 1.
- “Rum Basını Özetleri”, *Türk Ajansı Kıbrıs Arşivi*, 26 Kasım 1987, s. 19.
- “Rum Liderlerinin Demeçleri Klerides – 2 (1978-1993)”, *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Klerides’in Konuşmaları, Tarih: 1994.
- “Rum Sözcüsünün Demeci”, *Alithia Gazetesi*, 28 Ağustos 1992, No:987, s. 1-2.
- SALIH, Halil Ibrahim. **Cyprus: The Impact of Diverse Nationalism on A State**, University of Alabama Press, Alabama, 1978.
- SARICA, Murat. Erdoğan Teziç ve Özer Eskiuyurt, **Kıbrıs Sorunu**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1975.
- “Sayın Rauf Denktaş’a Sunulan Bilgi Notu, Washington – 10.1.1964 Tarihli Belgesi”, *Alâeddin Gülen’in Özel Arşivi*, Dosya: Bilgi Notu, Tarih: 10 Ocak 1964.
- SCMITT, Call. **The Concept of the Political**, Expanded Edition, The University of Chicago, USA, 2007.
- “Set of Ideas on an Overall Framework Agreement on Cyprus (1992)”, *KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992.
- “Set of Ideas on an Overall Framework Agreement on Cyprus (1992)”, *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Fikirler Dizisi, Tarih: 1992.
- SÖZEN, Ahmet. “Cyprus Conflict: Continuing Challenge And Prospects For Resolution”, *Proceedings o The Third International Congress for Cyprus Studies 13-17 November 2000*, Easter Mediterranean University Centre For Cyprus Studies Publications, Volume: 3, Gazimağosa, 2000, s. 89-119.
- STAVRINIDES, Zenon. **The Cyprus Conflict: National Identity and Statehood**, Loris Stavriniides Press, Nicosia, 1976.
- STEGENGA, James A. **The UN Force In Cyprus**, Ohio State University Press, Columbus, 1968.
- STEPHEN, Michael. **The Cyprus Question**, The British – Northern Cyprus Published by Parliamentary Group, London, 1997.
- TAMÇELİK, Soyalp. **Kıbrıs Meselesinin Çözüm Plânları (BM’nin 789 Kararına Göre)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008.
- The Almanac of Cyprus 1991**, Published by The Press And Information Office, Republic of Cyprus, Nicosia, 1992.

TİLLY, Charles. **Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu**, İmge Kitapevi, Ankara, 2001.

TÜLÜMEN, Turgut. **Hayat Boyu Kıbrıs - Hatıra**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1998.

“Türk Ulusunun Menfaatleri”, *Fileleftheros Gazetesi*, 8 Ekim 1988, No: 225, s. 10.

“Vasiliu’nun Düşünceleri”, *Agon Gazetesi*, 27 Eylül 1992, No: 512, s. 3.

Varoluş Yolumuz, CTP Yayınları, 2. Baskı, İleri Matbaacılık, 2001.

Why Independence – Our Republic is The Symbol of Our Sovereignty, Public Relations Department of The Ministry of Ministry of Foreign Affairs and Defence, Nicosia, 1997.

“World Press, Tracing The Greek Attacks is Witnessing History”, *Kıbrıs Mektubu*, II (1989) 3, s. 59.